

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Василена Цочева Билярска на тема:
„Кирилометодиевистиката в личния архив на акад. Петър Динеков в
ЦДА” за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
от доц. д-р Александър Гребенаров

Кирило-методиевският научен център, Василена Билярска и научния ѝ ръководител доц. д-р Славия Бърлиева заслужават поздравления за избраната тема, посветена на видния български учен, преподавател и общественик акад. Петър Динеков, с чието творчество може да се гордее всяка цивилизована държава. Сътворената продукция от този съвременен народен будител е изключителна – от една страна постиженията му десетилетия наред остават базисни за изследователите, което е рядко срещано явление у нас, а от друга – научните му трудове се отличават с многообразие в жанровете, с широтата на хронологическите рамки и не последно място с обема, надхвърлящ 2000 броя публикации.

Дисертационният труд има подредба и структура, съобразена с научните изисквания за подобен тип изследвания. Той съдържа 469 страници, вкл. увод, три глави, заключение и три приложения. Публикуваното творчество на П. Динеков е анализирано в хронологически порядък, а за представяне на архивните документи и материали е възприет тематичният принцип. Избраният смесен подход, в съчетание с използвания метод на сравнителен анализ, са научно обосновани и защитени с крайния научен резултат от работата на докторанта с огромното книжовно наследство на известния българския учен.

Първа глава, която е най-обемна и със значително дълго заглавие, изпълнява ролята на въвеждаща част в труда. Тя е от съществено значение, защото представя биографията на Динеков успоредно с неговите постижения в науката, вкл. с израстването му в административната йерархия в Софийския

университет „Св. Климент Охридски“, Българската академия на науките и в творческите сдружения, в които членува. Докторантът с основание отделя внимание на фундаменталните проблеми в научното му творчество. Някои от тях са свързани с методологията, други с дефинирането на предмета, задачите и периодизацията в старобългарската литературна история, трети – с определянето на критериите за художествената стойност на книжовните паметници, с периметъра на създаване и разпространение на средновековната литература и съхранението ѝ, с мястото на фолклора в историята на българската литература.

П. Динеков пише неуморно научни монографии, студии, статии. Участва в множество научни форуми – конгреси, симпозиуми, конференции, срещи, подготвя периодични списания, сборници и др. Разбрал нуждата от популяризиране, той не забравя да популяризира делото на Светите братя Кирил и Методий, техните ученици и последователи, и в популярни списания и вестници, вкл. и в тогавашния официоз в. „Работническо дело“. Тези негови прояви са отразени подобаващо в дисертацията. Не е пропусната и полемиката му с македонските историци, които създават неверни тези за живота и делото на Кирил и Методий и техните последователи. Те оспорват българската национална принадлежност на братя Димитър и Константин Миладинови, на Кузман Шапкарев и цялостното им творчество, което е предмет на задълбочено изследване от страна на акад. Динеков.

Темата на дисертацията предполага представяне и анализиране на личния архив на Динеков в Централния държавен архив (ЦДА) и затова В. Билярска с основание е съсредоточила вниманието си следващите глави върху тази документация и нейното интерпретиране. Тя се е предпазила от „затъване“ в описателство на огромния масив от 4441 архивни единици, съхранявани в неговия фонд. Целенасочено е търсила и открила отговори на въпроси, свързани с развитието на кирилометодиевистиката чрез архивното наследство на П. Динеков, което между впрочем е поставено като приоритетна

задача в труда. В глава втора, докторантът разкрива и друг важен извор за науката – кореспонденция на фондообразователя с именити български и чуждестранни учени. В тази част на труда може да се прибави още един позитивен щрих – анализирани са допълнения и чернови на негови статии, тържествени слова, лекции и др., които до този момент са малко познати или неизвестни. В много случаи този вътрешно-интимен свят на представяната фигура остава „тера инкогнита“ за читатели и почитатели, но така изграденият образ е по-пълноценен и по-вярно предаден, както в случая, което е достойнство на труда.

Историята на Кирило-методиевския научен център е разгледана чрез дейността на акад. П. Динеков в глава трета. Идеите му за създаване на специализирано звено по кирилометодиевистика намират одобрение сред управляващите и ръководството на БАН. През 1980 г. КМНЦ се налага като структура на Академията и българската наука, за което основна заслуга има акад. Динеков. В продължение на едно десетилетие (1980–1989) той се изявява като вещ ръководител и организатор, отстояващ целите и задачите на Центъра – представени детайлно в дисертацията. Все през този период Динеков осъществява голям брой международни научни форуми, започва издаването на „Кирило-Методиевска енциклопедия“ и на периодичния печатен орган – „Кирило-Методиевските студии“. В заключението на дисертацията са направени важни обобщения.

В края на труда са поместени две библиографски приложения за/от П. Динеков и трето – с ранни негови статии, изказвания и интервюта, съхранявани в личния му фонд. Всички те допълват изложението с ценна информация за научната и популяризаторска дейност на известния български изследовател.

Към труда могат да се отправят някои препоръки. В дисертацията липсват по-конкретни данни за П. Динеков през есента на 1944 г., когато настъпват драматични житейски моменти и семейството му и в контактите му

с именити колеги-преподаватели – негови доскорошни кумири. Остават неизвестни мотивите за подадената от него оставка като директор на Кирило-Методиевския научен център в друг преломен момент – декември 1989 г. Историята с българското документално историческо наследство в Зографския манастир, в която се преплитат имената на акад. П. Динеков и акад. Иван Дуйчев, също заслужава по-специално внимание. Голяма част от тези документи са разсекретени, а някои са обнародвани. Още въпроси от живота и делото на именития учен извън обсега на дисертацията могат да намерят място в бъдещи изследвания чрез привличане на допълнителни извори от други фондове в ЦДА и архивохранилища, осветляващи историята на българската интелигенция през XX в.

Чрез дисертацията, а евентуално и с бъдещата книга, достиженията на акад. П. Динеков ще достигнат до по-широка аудитория, каквато именитият учен заслужава. Предложеният за защита труд показва уменията на докторанта да изследва и събира факти, преобладаващата част от които за първи път влизат в „научен оборот“. Той е важно градиво за историята на кирилометодиевистиката и нейните съвременни представители. Поставените задачи и цели са успешно решени. Направените оценки съдържат оригинален характер. Представеният автореферат отразява съдържанието на труда и отговаря на изискванията.

Посочените достойнства на труда ми дават основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Василена Цочева Билярска образователната и научна степен „доктор“ и с пълна убеденост ще гласувам за това.

14 ноември 2015 г.

